

DERINAME MOKSLĄ IR DARBĄ: rekomendacijos vaikams ir paaugliams

Darbuotojams iki 16 metų reikia tėvų leidimo. Pradėti dirbti gali jau nuo 14 metų. Tačiau jei esi vaikas (Tau yra nuo 14 iki 16 metų), reikės vieno iš tėvų (ar kito Tavo atstovo pagal įstatymą) raštiško sutikimo bei gydytojo leidimo su išvada apie Tavo sveikatą ir tinkamumą dirbti konkrečius numatytus darbus. Jei rastum laiko padirbėti ir mokslo metų laiku, tuomet savo darbdaviui turėsi pateikti ir mokyklos, kurioje mokaisi, raštišką sutikimą. Jei esi paauglys (16-18 metų) tokio sutikimo nereikia.

Darbai – tik lengvi. Tardamasis dėl darbo prisimink, kad vaikams galima dirbti tik tokius darbus, kurie nekenktų Tavo saugai, sveikatai, vystymuisi, t.y. lengvus darbus kultūros, meno, sporto, reklamos, prekybos, apgyvendinimo ir maitinimo, paslaugų, informacijos ir ryšių, finansinėje ir draudimo, administracinėje ir aptarnavimo, namų ūkio, žemės ūkio srityse. Jie taip pat neturi trukdyti lankyti mokyklos!

Darbo sutartis - būtina! Kai jau turi darbo pasiūlymą, pats svarbiausias žingsnis – pasirašyti darbo sutartį! Tik taip įgysi darbo garantijas, kurios labai reikalingos, ypač jei darbe įvyktų nelaimingas atsitikimas. Darbo sutartis taip pat yra garantija, kad darbdavys prisiima atsakomybę už Tave, kad Tau bus sumokėtas sutartas darbo užmokestis, o tuo atveju, jei darbdavys nevykdys šio susitarimo, bus pagrindas ginti pažeistas Tavo kaip darbuotojo teises darbo ginčų komisijoje.

Kas yra darbo sutartis? Tai susitarimas tarp darbdavio ir darbuotojo dėl darbo sąlygų (kokį darbą reikės dirbti, kur jį atlikti, koks bus atlygis už tai, kiek valandų per dieną ir kiek dienų per savaitę reikės dirbti ir pan.). Sutartis sudaroma raštu dviem vienodais egzemplioriais, kurių vienas lieka darbdaviui, o kitas – Tau. Žinok, kad darbas be darbo sutarties – nelegalus, jį draudžia Lietuvos įstatymai. Be to, nelegalus darbas yra naudingas ne Tau, o darbdaviui – Tavo sąskaita jis mokės mažiau mokesčių, o nelaimės atveju neprisiims atsakomybės už Tavo sužalotą sveikatą. Tokiu atveju už Tavo gydymą turės mokėti Tavo šeima. Taigi, reikalauk darbo sutarties arba pasieškok sąžiningesnio ir atsakingesnio darbdavio.

Jokio išbandymo laikotarpio. Nors įstatymai numato galimybę darbdaviams išbandyti, ar darbuotojas jiems yra tinkamas, o darbuotojams – ar jiems tinkamas siūlomas darbas, Tau (iki 18 metų) ši nuostata netaikoma. Tačiau atmink ateičiai – ir išbandymo laikotarpiui būtina pasirašyti darbo sutartį, priešingu atveju toks darbas (net ir vieną dieną!) laikomas nelegaliu.

Patausok sveikatą. Yra nustatyta ir kitų apribojimų, susijusių su jaunų asmenų darbais. Tau negalima dirbti, jei:

- darbas susijęs su kenksmingų veiksnių poveikiu, įskaitant toksiškus ir kancerogeninius, mutageninius veiksnius, taip pat veiksnius, galinčius koku nors kitu būdu visam gyvenimui pakenkti sveikatai;
- darbas susijęs su kenksmingu spinduliuotės poveikiu;
- darbas susijęs su nelaimingų atsitikimų darbe rizika, kuri gali būti neatpažinta ar jos neišvengta dėl nepakankamo dėmesio saugai arba Tavo patirties ar mokymo trūkumo;
- darbas susijęs su rizika sveikatai dėl labai didelio šalčio ar karščio arba dėl triukšmo, vibracijos, ergonominių veiksnių.

Vyriausybės nutarimu numatytas nebaigtinis sąrašas darbų, kuriuos draudžiama dirbti jauniems asmenims, pvz., darbą, keliantį elektros pavojų ar susijusį su sprogiosiomis medžiagomis; darbą, kurio spartą lemia mechanizmai ir kuris apmokamas pagal kiekybinius rezultatus ir kt., taip pat numatytas nebaigtinis sąrašas sveikatai kenksmingų ir pavojingų fizikinių, biologinių bei cheminių veiksnių, kuriems esant jaunų asmenų darbas draudžiamas (visas nebaigtinis draudžiamų darbų sąrašas yra patvirtintas 2013 m. gruodžio 18 d. Vyriausybės nutarimu Nr. 1264.). *Pagooglink!*

Nepradėk dirbti, kol nesi instruktavęs, kaip darbą atlikti saugiai. Dirbti gali pradėti kitą dieną, kai sudaryta darbo sutartis (jei darbo sutartyje nesulygta kitaip) ir tik tada, kai darbdavys informavo Tave apie galinčius kilti pavojus ir priemones jiems išvengti, pasirašytinai supažindino su būsimojo darbo sąlygomis, darbo tvarkos taisyklėmis ir instruktavo, kaip saugiai atlikti pavestą darbą (ir Tu viską labai gerai supratai ir įsidėmėjai!).

Neperсистенk. Jei esi 14-kos metų, gali dirbti iki 2 val. per dieną ir 12 val. per savaitę mokslo metų laiku, tačiau ne tada, kai mokykloje vyksta pamokos, arba 7 val. per dieną ir 35 val. per savaitę, kai dirbama ne mažiau kaip savaitę ne mokslo metų laiku. Jei Tau jau sukako 15-ka, šis darbo laikas gali būti pailgintas iki 8 val. per dieną ir 40 val. per savaitę. **DRAUDŽIAMA** dirbti rytais nuo 6 iki 7 valandos prieš pamokas, taip pat vakarais nuo 20 valandos.

Jei Tau yra 16-18 metų, gali dirbti ne daugiau kaip 8 val. per parą kartu su kasdiene pamokų trukme ir ne daugiau kaip 40 val. per savaitę kartu su pamokų trukme per savaitę. Tavo darbas turi prasidėti ne anksčiau kaip 6 valandą ryto ir baigtis ne vėliau kaip 22 valandą.

Privalai gerai pailsėti. Jei Tavo amžius nuo 14 iki 16 metų, per parą turi nepertraukiamai ilsėtis ne trumpiau kaip 14 val. paeiliui; jei Tau 16-18 metų – ne trumpiau kaip 12 val. paeiliui. Šis poilsis turi būti laikotarpiu nuo 22 val. vakaro iki 6 val. ryto. Kai darbo dienos trukmė yra ilgesnė kaip 4 val., Tau privalo suteikti dar mažiausiai 30 min. papildomą pertrauką darbo metu. Ji įskaitoma į darbo laiką.

Be to, Tau turi būti skirtos ne mažiau kaip dvi poilsio dienos per savaitę.

Tau taip pat galioja šios lengvatos:

- Tave draudžiama skirti dirbti viršvalandinius darbus ar naktį, siųsti į komandiruotes;
- Tu negali būti skiriamas budėti įmonėje ar namuose;
- su Tavimi negali būti sudaryta visiškos materialinės atsakomybės sutartis;
- poilsio ir švenčių dienomis Tu gali būti skiriamas dirbti tik Tau sutikus;
- gali pareikalauti, kad Tau būtų nustatytas ne visas darbo laikas;
- Tau suteikta teisė pasirinkti kasmetinių atostogų laiką, tačiau ja galėsi pasinaudoti ne anksčiau kaip po pusės metų darbo įmonėje;
- Tavo kasmetinių atostogų trukmė – 35 kalendorinės dienos;
- Tau turi būti suteikiama ne mažiau kaip 14 kalendorinių dienų iš eilės kasmetinių atostogų arba nemokamų atostogų per mokinių vasaros atostogas, jei dirbi per visas tų metų mokinių vasaros atostogas.

NAUJOKO DARBE ATMINTINĖ

- Nesiimk jokios užduoties, kol Taveš nemokė, kaip ją tinkamai vykdyti.
- Jei manai, kad prieš pradėdant darbą instruktuojami Tave perkrauna informacija arba ją pateikia per greitai, paprašyk Tave mokančiojo kalbėti lėčiau ir dar kartą pakartoti instrukcijas – nuo to, ar jas suprasi, priklauso Tavo sveikata ir gyvybė.
- Neišeik už savo darbo vietos ribų, nebent Tave prižiūrintis vyresnis asmuo Tau tai lieptų daryti. Kitose darbo vietose gali būti įvairių Tau nežinomų pavojų, pavyzdžiui, virš galvos ištiesti laidai, slidžios grindys, nuodingos cheminės medžiagos ir pan.
- Jei ko nors nežinai – klausk. Išvengti nelaimės darbe gali padėti Tave prižiūrintis vyresnis asmuo ar bendradarbis. Drąsiai sakyk, kada Tave reikia daugiau pamokyti ar ką nors paaiškinti.
- Naudok Tau skirtas ir pagal situaciją tinkamas asmenines apsaugos priemones. Įvairiose darbo vietose tai gali būti specialus apavas, šalmas, pirštinės, specialūs akiniai, ausų kištukai ir kt. Įsitikink, kad tikrai žinai, kada ir kokią aprangą naudoti, kur ją rasti, kaip naudoti ir kaip prižiūrėti. Jei dirbi kompiuteriu, Tau reikalingos kitos žinios – kaip tinkamai sureguliuoti stalo ir klaviatūros aukštį, prisitaikyti kėdę, taisyklingai sėdėti, kas kiek laiko daryti pertraukas ir pan. – kad po keleto metų netektų vargti dėl stuburo, akių ar kitų ligų.
- Sužinok, ką daryti ypatingais atvejais, pavyzdžiui, įsijungus priešgaisrinei signalizacijai, dingus elektrai ir pan.
- Nedelsdamas savo darbų vadovui, darbuotojų saugos ir sveikatos atstovui, jei toks yra, pranešk apie visus nelaimingus atsitikimus darbo vietoje.
- Neignoruoک jokių nemalonių, neįprastų požymių, pavyzdžiui, kai ima skaudėti galvą ar kitą kūno dalį, sukasi galva, niežti kūną, graužia akis, nosį ar gerklę – tai gali būti sunkaus pakenkimo Tavo sveikatai pradžia. Pranešk apie šiuos pojūčius darbų vadovui, prižiūrinčiam vyresniam asmeniui, kad Tave nusiųstų pas gydytoją ar į darbo medicinos tarnybą, jei tokia yra.
- Laikykis gautų patarimų ir instrukcijų.

Valstybinė darbo inspekcija konsultuoja:

I-IV: nuo 9 val. iki 16 val., V: nuo 9 val. iki 15 val; pertrauka – nuo 12 val. iki 13 val.

(8 5) 213 9772 ir **Facebook'e**

Taip pat galite siųsti elektroninius paklausimus, kurių formą rasite interneto svetainėje www.vdi.lt